

ДЕМОГРАФІЯ, ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ І СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА

УДК 334.012.64:364-78

DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2025.2.26>

JEL Classification: L31, I38, O35

Прушківська Е.В.,
д-р екон. наук, професор,
професор кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4227-8305>,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
Прушківський В.Г.,
д-р екон. наук, професор,
професор кафедри економіки та митної справи,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8079-9227>,
Національний університет «Запорізька політехніка»,
Бондаренко Л.А.,
д-р екон. наук, доцент,
професор кафедри туризму та економіки підприємства,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4904-7435>,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Prushkivska E.V.,
dr.sc.(econ.), professor, professor at the
department of production and investment management,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,
Prushkivskiy V.H.,
dr.sc.(econ.), professor,
professor at the department of economics and customs,
National University Zaporizhzhia Polytechnic,
Bondarenko L.A.,
dr.sc.(econ.), associate professor,
professor at the department of tourism and business economics,
Dnipro University of Technology

SOCIAL ENTREPRENEURSHIP AS A SOCIAL POLICY TOOL: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND PROSPECTS FOR UKRAINE

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобальних трансформацій соціальна політика та економічний розвиток взаємопов'язані більшою мірою, ніж будь-коли раніше. Глобалізаційні процеси, що включають міжнародну міграцію робочої сили, фінансову інтеграцію та технологічні зміни, створюють не лише нові можливості, а й виклики для держав у сфері соціальної стабільності та економічної рівності. Поглиблення соціально-економічної нерівності, зростання бідності у певних групах населення та посилення регіональних дисбалансів свідчать про необхідність пошуку інноваційних механізмів реалізації соціальної політики.

У цьому контексті соціальне підприємництво виступає як інструмент, що поєднує економічну діяльність із соціальними цілями, сприяючи пом'якшенню негативних наслідків глобалізаційних процесів. Цей вид діяльності дозволяє залучати місцеві ресурси та активність громад, створювати робочі місця для вразливих груп населення, розвивати соціальні інновації та сприяти економічній інклюзії. Соціальне підприємництво, таким чином, набуває стратегічного значення не лише як форма бізнесу, але і як механізм реалізації соціальної політики у відповідь на глобальні економічні ризики та нерівність.

Національний контекст України характеризується додатковими викликами: війна та руйнування значно поглиблюють соціальну нестабільність, відбувається масове переміщення населення, зростання безробіття та нерівномірний економічний розвиток регіонів. Водночас формування соціального підприємництва може стати дієвим інструментом державної та регіональної політики, спрямованої на відновлення зайнятості, соціальну інтеграцію внутрішньо переміщених осіб, підтримку ветеранів та розвиток локальних громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі соціальне підприємництво дедалі частіше розглядається як інтегративний феномен, що поєднує риси бізнесу, інноваційної діяльності та механізму реалізації соціальної політики. Його роль у забезпеченні соціальної стабільності та сталого розвитку знаходить своє пояснення у низці теоретичних підходів, що базуються на економічному, інституційному та соціально-інноваційному вимірах.

Економічний підхід акцентує увагу на тому, що соціальне підприємництво сприяє вирішенню проблем ринку праці та розвитку локальних економік. Такий підхід ми зустрічаємо в українських і зарубіжних вчених. Зокрема, Дж. Г. Діс, Дж. Дефурні, М. Ніссенс, Дж. Майр, І. Марті, Т. Сабецька, Е. Прушківська, А. Браунагель [1–6]. Представники інституційного підходу зосереджуються на аналізі ролі формальних та неформальних інститутів у розвитку соціального підприємництва [7–10]. Вчені Г. Малган, Р. Мюррей, Дж. Кольє-Грайс, Н. Ушенко, С. Кожемякіна, В. Волков, А. Переверзева [11–13] розглядають соціальне підприємництво з точки зору соціально-інноваційного підходу. В цьому контексті соціальне підприємництво висвітлюється дослідниками, як механізм впровадження нових рішень для вирішення суспільних проблем. Характеризується цей вид підприємництва не лише створенням економічної вартості, а й розвитком соціальних інновацій, які змінюють систему надання соціальних послуг, освітніх практик, охорони здоров'я та зайнятості.

Таким чином, урахування різних теоретичних підходів засвідчує багатогранність феномена соціального підприємництва та зумовлює необхідність його подальшого дослідження в контексті осмислення міжнародного досвіду й пошуку перспективних моделей для впровадження в соціальну політику України.

Постановка завдання. Метою статті є з'ясування ролі соціального підприємництва як інструменту соціальної політики у міжнародному та національному контексті.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах глобалізаційної нестабільності та зростання соціально-економічної нерівності соціальне підприємництво розглядається як вагомий інструмент соціальної політики. Його інтеграція в національні стратегії відбувається по-різному залежно від рівня інституційної розвиненості та історичних особливостей країн. Порівняльний аналіз дозволяє виокремити ключові регіональні моделі, що репрезентують різні підходи до поєднання економічної та соціальної функцій соціального підприємництва.

У країнах Європейського Союзу соціальне підприємництво формувалося поступово і є органічною складовою політики зайнятості та інклюзії. Європейська комісія у 2011 р. започаткувала «Social Business Initiative». В результаті, розвиток сектору отримав фінансову підтримку, що полегшило доступ до інвестицій та створення сприятливого правового середовища [14]. Важливо зазначити, що соціальні підприємства у Європі переважно інтегровані у систему активної політики ринку праці. Зокрема, шляхом програм працевлаштування безробітних, підтримки осіб з інвалідністю та соціально вразливих груп. Інституційна база ЄС включає як наднаціональні механізми фінансування, так і національні законодавчі ініціативи [15]. Отже, соціальне підприємництво в ЄС виконує роль інструменту інституціоналізованої інклюзії, поєднуючи ринкові принципи з принципами соціальної солідарності [15].

В країнах Південно-Східної Азії, на відміну від Європи, соціальне підприємництво здебільшого розвивається на основі ініціатив громад та партнерства із міжнародними організаціями. Дослідження Азійського банку розвитку [16] свідчать, що саме співпраця між місцевими громадами, неурядовими організаціями та донорами (наприклад, UNDP, USAID) забезпечує стійкість соціальних підприємств. Значну роль відіграє культурна специфіка. Зокрема, громади сприймають соціальне підприємництво як продовження традиційної взаємодопомоги. У країнах регіону соціальні підприємства переважно працюють у сферах охорони здоров'я, освіти та підтримки малих фермерських господарств. Діяльність безпосередньо зосереджена на рівні забезпечення базових соціально-економічних потреб. Важливою особливістю соціального підприємництва є висока адаптивність моделей до локальних умов і відносна залежність від зовнішніх грантів, що одночасно створює можливості розвитку та формує ризики нестійкості.

Соціальне підприємництво в країнах Латинської Америки розвивається в умовах структурних економічних дисбалансів та високого рівня соціальної нерівності. Найбільш поширеними сферами діяльності соціальних підприємств є охорона здоров'я, освіта, доступ до чистої води та фінансові послуги для малозабезпечених груп населення. Наприклад, в Бразилії значна частина соціальних ініціатив інтегрується в аграрний сектор, шляхом кооперації дрібних фермерів. В результаті такий розвиток підприємництва сприяє продовольчій безпеці країни та інклюзії. У Мексиці активно розвиваються соціальні стартапи у сфері фінансових технологій, які орієнтовані на розширення доступу до мікрокредитування та електронних платежів у сільських громадах. Важливим чинником успіху є поєднання місцевих традицій взаємодопомоги з інституційною підтримкою міжнародних організацій, таких як Inter-American Development Bank. Соціальне підприємництво у Чилі підтримується на рівні державної політики, що проявляється у розвитку національних інкубаторів та програм акселерації. Водночас у регіоні спостерігається значна асиметрія розвитку: великі міста стають центрами концентрації інноваційних практик, тоді як периферійні території залишаються менш залученими. Важливо зазначити, що країни Латинської Америки демонструють успішні приклади інтеграції принципів сталого розвитку в соціальні бізнес-моделі, особливо у сфері «зеленої економіки». Проте проблеми політичної нестабільності та слабких інституційних гарантій обмежують масштабування соціальних ініціатив. Сильним аспектом є високий рівень залучення громад до процесів колективного управління та партнерства між державою, бізнесом і неурядовими організаціями. Порівняно з країнами Європи, латиноамериканські практики більше орієнтовані на локальні потреби та адаптацію до умов соціальної вразливості. Загалом досвід Латинської Америки може бути корисним для України в частині розвитку комунітарних моделей соціального підприємництва, що поєднують економічну життєздатність і вирішення проблем соціальної інтеграції.

В українському контексті соціальне підприємництво перебуває на етапі інституційного становлення, і його роль у соціальній політиці поступово визначається. Законодавча база залишається фрагментарною. Водночас війна суттєво актуалізувала потребу у використанні цього інструменту для вирішення нагальних соціальних проблем: працевлаштування ветеранів, внутрішньо переміщених осіб та осіб з інвалідністю [17]. Деякі соціальні підприємства в Україні вже працюють у сферах реабілітаційних послуг, інтеграції ВПО та створення робочих місць у регіонах, що постраждали від війни. Разом із тим, слабкими сторонами залишаються недостатня фінансова підтримка, обмежений доступ до інвестицій та низький рівень поінформованості суспільства про потенціал соціального бізнесу.

Порівняння регіональних моделей свідчить, що в ЄС соціальне підприємництво виступає інституційно закріпленим інструментом соціальної політики. У Південно-Східній Азії соціальне підприємництво базується на локальних громадах та партнерстві із міжнародними організаціями. У країнах Латинської Америки соціальне підприємництво розвивається переважно в умовах інституційної нестабільності та високого рівня соціально-економічної нерівності, проте вирізняється гнучкістю організаційних моделей, активною участю громад та підтримкою з боку міжнародних донорів і міжурядових структур. В Україні цей вид підприємництва перебуває на початковому етапі розвитку з високим потенціалом, але також із системними бар'єрами.

Отже, результати дослідження соціального підприємництва в різних регіонах як складової соціальної політики дають змогу ідентифікувати три концептуальні функції, що визначають його місце у сучасних соціально-політичних стратегіях: інструмент зайнятості; механізм соціальної інклюзії; платформа партнерства (рис. 1).

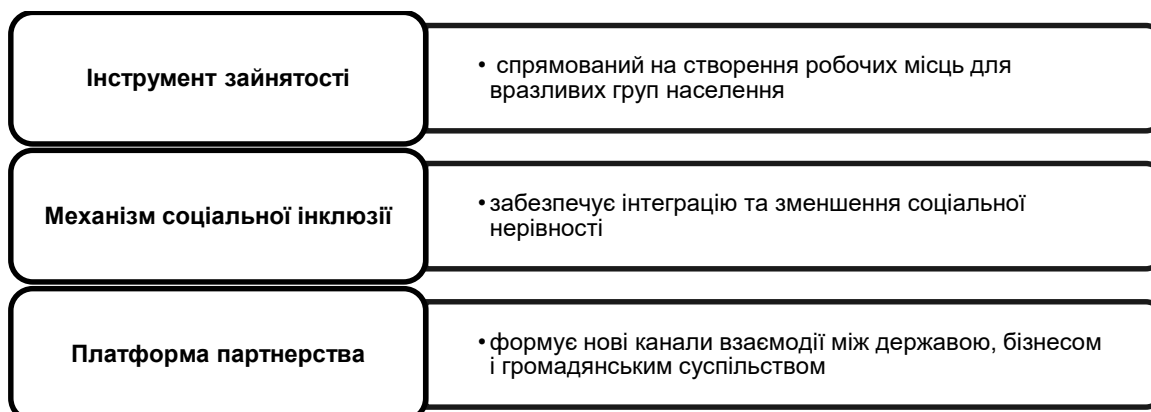

Рис. 1. Функції соціального підприємництва у соціально-політичних стратегіях
Джерело: складено авторами самостійно

У європейських країнах соціальні підприємства інтегровані в активну політику ринку праці, забезпечуючи робочі місця для безробітних, людей з інвалідністю та інших маргіналізованих груп. Цей досвід підтверджує ефективність соціального бізнесу у зниженні структурного безробіття та формуванні інклюзивного ринку праці [14]. У країнах Південно-Східної Азії акцент робиться на створенні робочих місць у громадах з обмеженим доступом до формальної зайнятості, зокрема у сільських районах. У Латинській Америці соціальне підприємництво часто орієнтується на подолання високого рівня безробіття серед молоді та забезпечення зайнятості у неформальному секторі, використовуючи кооперативні та асоціативні моделі. Для України такий підхід є особливо актуальним у контексті повоєнної відбудови, коли необхідно буде забезпечити масове працевлаштування ветеранів, ВПО та осіб, що втратили роботу через руйнування підприємств.

Другою ключовою функцією соціального підприємництва є сприяння соціальній інклюзії та зменшенню нерівності. У ЄС цей аспект виражається через програми підтримки осіб з обмеженими можливостями та соціально вразливих груп, що отримують можливість не лише працевлаштування, а й доступу до освіти та професійної підготовки [2]. В Азії інклюзія реалізується через розвиток місцевих кооперативів і громадських ініціатив, що підсилюють соціальний капітал. У країнах Латинської Америки соціальне підприємництво дедалі більше орієнтується на подолання соціально-економічної нерівності та інтеграцію маргіналізованих груп, зокрема жінок, корінних народів та мігрантів, які отримують можливість економічної самореалізації завдяки підтримці міжнародних програм та донорських ініціатив. Для України, яка стикається з викликами масової соціальної дезінтеграції внаслідок війни, соціальне підприємництво може стати засобом інклюзії переселенців у нові громади, зниження соціальної напруги та формування культури взаємної підтримки.

Соціальне підприємництво також виступає інституційною платформою для співпраці держави, бізнесу та громадського сектору. У країнах ЄС соціальне підприємництво підтримується завдяки поєднанню державних програм та інвестиційних механізмів. У Південно-Східній Азії важливим джерелом розвитку є міжнародні організації, що фінансують і супроводжують діяльність соціальних підприємств [16]. У Латинській Америці соціальне підприємництво розвивається завдяки партнерству між державними програмами боротьби з бідністю та регіональними мережами кооперативів, а також підтримці з боку Організації американських держав та Програми розвитку ООН. В Україні партнерська модель перебуває на початковому етапі, проте вже з'являються приклади співпраці місцевих органів влади з громадськими організаціями, які створюють соціальні підприємства у сферах освіти, охорони здоров'я та реабілітаційних послуг. Подальше інституційне закріплення такої взаємодії може суттєво підвищити стійкість соціальної політики.

Із вище зазначеного слідує, що соціальне підприємництво має комплексну природу та здатне поєднувати економічні й соціальні цілі, водночас підсилюючи ефективність соціальної політики. Конкретизація виявлених функцій дозволяє визначити їхнє практичне значення: як інструмент зайнятості соціальне підприємництво сприяє відновленню ринку праці, створюючи робочі місця для ветеранів, внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих категорій населення; як механізм соціальної інклюзії воно забезпечує інтеграцію маргіналізованих груп, розширення доступу до освіти, охорони здоров'я та професійної підготовки; як платформа партнерства – формує нові моделі співпраці держави, бізнесу та громадянського суспільства, що зміцнюють соціальний капітал та підвищують стійкість суспільних інституцій. Для України інтеграція цих функцій у процес повоєнної відбудови створює можливість не лише відновити економічний потенціал, а й сформувати більш інклюзивну та соціально орієнтовану модель розвитку.

Висновки з проведеного дослідження. Соціальне підприємництво у сучасному світі постає важливим інструментом реалізації соціальної політики, здатним поєднувати економічні та соціальні цілі. Дослідження показало, що в країнах ЄС воно інституціоналізоване і підтримується через державні програми та законодавство, що забезпечує сталість його функціонування. У Південно-Східній Азії розвиток соціальних підприємств значною мірою базується на локальних громадах та міжнародних партнерствах, що підвищує їхню гнучкість та адаптивність. Латинська Америка демонструє комунітарні моделі, які поєднують боротьбу з бідністю та інноваційні рішення у сфері зайнятості й інклюзії, хоча їхній розвиток стримується політичною нестабільністю та інституційними бар'єрами. В Україні соціальне підприємництво перебуває на етапі інституційного становлення, і його потенціал поки що не реалізований у повному обсязі. Основними викликами для українського контексту залишаються відсутність спеціального законодавства, обмежений доступ до фінансування та низька поінформованість суспільства. Водночас війна актуалізувала потребу у розвитку соціального підприємництва як механізму працевлаштування ветеранів, внутрішньо переміщених осіб та людей з інвалідністю. Виявлено три концептуальні функції соціального підприємництва – інструмент зайнятості, механізм соціальної інклюзії та платформа партнерства між державою, бізнесом і громадянським суспільством. Порівняння регіональних моделей засвідчило необхідність адаптації міжнародного досвіду до українських реалій із урахуванням локальних соціально-економічних потреб. У підсумку інтеграція соціального підприємництва в процес повоєнної відбудови України може

забезпечити не лише відновлення економічного потенціалу, а й формування більш інклюзивної та соціально орієнтованої моделі розвитку.

Література

1. Dees J. G. The Meaning of "Social Entrepreneurship". The Kauffman Center for Entrepreneurial Leadership. Kansas City, MO and Palo Alto, CA, 1998. URL: https://web.stanford.edu/class/e145/2007_fall/materials/dees_SE.pdf (дата звернення: 12.02.2025).
2. Defourny J., Nyssens M. Mapping social enterprise models: some evidence from the "ICSEM" project. *Social Enterprise Journal*. September 2017. Vol. 13(1). DOI: 10.1108/SEJ-09-2017-0049.
3. Mair J., Marti I. Social Entrepreneurship Research: A Source of Explanation, Prediction, and Delight. *Journal of World Business*. 2006. Vol. 41. P. 36-44. DOI: 10.1016/j.jwb.2005.09.002.
4. Сабецька Т. І. Економічний зміст та історія розвитку соціального підприємництва. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск № 48. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-48-44.
5. Прушківська Е. В., Коваленко Є. В. Тенденції розвитку молодіжного підприємництва. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2023. № 1(81). С. 164-171. DOI: 10.33271/ebdut/81.164.
6. Браунагель А. В., Анфілов Д. Ю. Соціальне підприємництво як сучасний вектор розвитку економіки. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск № 38. DOI: 10.32782/2524-0072/2022-38-71.
7. Kerlin J. A. A Comparative Analysis of the Global Emergence of Social Enterprise. *International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*. 2010. Vol. 21. № 2 (June). P. 162-179. URL: <https://www.jstor.org/stable/27928210> (дата звернення: 12.02.2025).
8. Nicholls A. Social Entrepreneurship: New Models of Sustainable Social Change. Oxford : OUP, 2006. 444 p. DOI: 10.1093/oso/9780199283873.001.0001ю
9. Смаль В., Кокоть В. Що слід знати про соціальне підприємництво: посібник. Федерація канадських муніципалітетів. Проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст». Київ, 2017. 58 с. URL: https://auc.org.ua/sites/default/files/library/social_entrepreneurship_guide-web-1.pdf (дата звернення: 10.02.2025).
10. Прушківська Е., Лазнева І., Чкан О. Соціальний бізнес у країнах ЄС: механізми інклюзивної підтримки територіальних громад та регулювання. *Grail of Science*. 2025. № 50. С. 59-70. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.21.03.2025.004>.
11. Mulgan G. Social Innovation: How Societies Find the Power to Change. Policy Press, Park Hill. Bristol, 2019. DOI: 10.2307/j.ctvs89dd3.
12. Murray R., Caulier-Grice J., Mulgan G. The open book of social innovation. Young Foundation & NESTA. 2010. 224 p. URL: <https://youngfoundation.org/wp-content/uploads/2012/10/The-Open-Book-of-Social-Innovation.pdf> (дата звернення: 20.02.2025).
13. Переверзева А. В., Волков В. П. Дослідження моделі соціального підприємництва як інноваційної форми бізнесу. *Вісник Одеського національного економічного університету*. 2020. Т. 1-2. №№ 274-275. С. 28-40.
14. Social enterprises and their ecosystems in Europe. Luxembourg : Publications Office of the EU, 2020. URL: https://base.socioeco.org/docs/social_enterprises_and_their_ecosystems_in_europe._comparative_synthesis_report.pdf (дата звернення: 10.02.2025).
15. Defourny J., Nyssens M. Conceptions of social enterprise and social entrepreneurship in Europe and the United States: Convergences and divergences. *Journal of Social Entrepreneurship*. 2010. № 1(1). P. 32-53. DOI: 10.1080/19420670903442053.
16. Social Enterprise in Asia: Businesses with a Mission. *Asian Development Bank*. 2013. URL: <https://www.adb.org/features/businesses-mission-focus-social-enterprises> (дата звернення: 20.02.2025).
17. Рамський А. Соціальне підприємництво в Україні: аналіз нормативно-правової бази та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск № 58. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-58-50.

References

1. Dees, J.G. (1998), The Meaning of "Social Entrepreneurship", The Kauffman Center for Entrepreneurial Leadership, Kansas City, MO and Palo Alto, CA, available at: https://web.stanford.edu/class/e145/2007_fall/materials/dees_SE.pdf (access date February 12, 2025).
2. Defourny, J. and Nyssens, M. (2017), "Mapping social enterprise models: some evidence from the "ICSEM" project", *Social Enterprise Journal*, Vol. 13(1), DOI: 10.1108/SEJ-09-2017-0049.
3. Mair, J. and Marti, I. (2006), "Social Entrepreneurship Research: A Source of Explanation, Prediction, and Delight", *Journal of World Business*, Vol. 41, pp. 36-44, DOI: 10.1016/j.jwb.2005.09.002.
4. Sabetska, T.I. (2023), "Economic content and history of development of social entrepreneurship", *Ekonomika ta suspilstvo*, Issue no. 48, DOI: 10.32782/2524-0072/2023-48-44.

5. Prushkivska, E.V. and Kovalenko, Ye.V. (2023), "Trends in the development of youth entrepreneurship in the EU and Ukraine", *Ekonomichnyi visnyk Dniprovskoi politekhniki*, no. 1(81), pp. 164-171, DOI: 10.33271/ebdut/81.164.
6. Braunahel, A.V. and Anfilov, D.Yu. (2022), "Social entrepreneurship as a modern vector of economic development", *Ekonomika ta suspilstvo*, Issue no. 38, DOI: 10.32782/2524-0072/2022-38-71.
7. Kerlin, J.A. (2010), "A Comparative Analysis of the Global Emergence of Social Enterprise", *International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, Vol. 21, no. 2 (June), pp. 162-179, available at: <https://www.jstor.org/stable/27928210> (access date February 12, 2025).
8. Nicholls, A. (2006), *Social Entrepreneurship: New Models of Sustainable Social Change*, OUP, Oxford, GB, 444 p., DOI: 10.1093/oso/9780199283873.001.0001.
9. Smal, V. and Kokot, V. (2017), "What you need to know about social entrepreneurship: a guide. Federation of Canadian Municipalities", Kyiv, Ukraine, 58 p., available at: https://auc.org.ua/sites/default/files/library/social_entrepreneurship_guide-web-1.pdf (access date February 10, 2025).
10. Prushkivska, E., Lazneva, I. and Chkan, O. (2025), "Social business in the EU countries: mechanisms of inclusive support for local communities and regulation", *Grail of Science*, no. 50, pp. 59-70, DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.21.03.2025.004>.
11. Mulgan, G. (2019), *Social Innovation: How Societies Find the Power to Change*, Policy Press, Park Hill, Bristol, GB, DOI: 10.2307/j.ctvs89dd3.
12. Murray, R., Caulier-Grice, J. and Mulgan, G. (2010), *The open book of social innovation*, Young Foundation & NESTA, 224 p., available at: <https://youngfoundation.org/wp-content/uploads/2012/10/The-Open-Book-of-Social-Innovation.pdf> (access date February 20, 2025).
13. Pereverzieva, A.V. and Volkov, V.P. (2020), "Research of the social entrepreneurship model as an innovative form of business", *Visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, Vol. 1-2, no. 274-275, pp. 28-40.
14. European Commission (2020), *Social enterprises and their ecosystems in Europe*, Publications Office of the EU, Luxembourg, available at: https://base.socioeco.org/docs/social_enterprises_and_their_ecosystems_in_europe_comparative_synthesis_report.pdf (access date February 10, 2025).
15. Defourny, J. and Nyssens, M. (2010), "Conceptions of social enterprise and social entrepreneurship in Europe and the United States: Convergences and divergences", *Journal of Social Entrepreneurship*, no. 1(1), pp. 32-53, DOI: 10.1080/19420670903442053.
16. Asian Development Bank (2013), *Social Enterprise in Asia: Businesses with a Mission*, available at: <https://www.adb.org/features/businesses-mission-focus-social-enterprises> (access date February 20, 2025).
17. Ramskyi, A. (2023), "Social entrepreneurship in Ukraine: analysis of the regulatory and legal framework and perspectives of development", *Ekonomika ta suspilstvo*, Issue no. 58, DOI: 10.32782/2524-0072/2023-58-50.

Прушківська Е.В., Прушківський В.Г., Бондаренко Л.А.

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Мета. З'ясування ролі соціального підприємництва як інструменту соціальної політики у міжнародному та національному контексті.

Методика дослідження. В процесі дослідження застосовано системний та компаративний аналіз, що дозволило розглядати соціальне підприємництво як складову соціальної політики в контексті глобальних і національних трансформацій. Використано порівняльний аналіз регіональних моделей (ЄС, Південно-Східна Азія, Латинська Америка, Україна) для виявлення спільних і відмінних рис інклюзії соціальних підприємств у соціально-політичні стратегії. Емпіричну основу дослідження склали звіти міжнародних організацій (UNDP, OECD, Європейська комісія), національні статистичні матеріали та наукові дослідження. Контент-аналіз нормативно-правових актів та стратегічних документів дозволив оцінити інституційне середовище, у якому функціонують соціальні підприємства. Узагальнення отриманих результатів забезпечило виокремлення концептуальних функцій соціального підприємництва в сучасних соціально-економічних умовах.

Результати дослідження. Встановлено, що в країнах ЄС соціальне підприємництво розглядається як частина політики зайнятості та інклюзії, тоді як у Південно-Східній Азії цей вид підприємництва орієнтується на мобілізацію локальних громад і партнерств із міжнародними організаціями. Латинська Америка демонструє переваги комунітарних моделей, які поєднують інноваційність та боротьбу з бідністю, але водночас стикаються з політичною та економічною нестабільністю. В Україні соціальне підприємництво перебуває на етапі інституційного становлення, однак виявляє високий потенціал для вирішення проблем зайнятості, інклюзії та соціальної інтеграції. Виокремлено три концептуальні функції соціального підприємництва у соціально-економічних

стратегіях країн: інструмент створення робочих місць, механізм соціальної інклюзії та платформа партнерства між державою, бізнесом і громадянським суспільством.

Наукова новизна результатів дослідження. Результати дослідження дають підстави обґрунтувати взаємозв'язок між соціальним підприємництвом і соціальною політикою, що дозволяє інтерпретувати його не лише як інноваційну бізнес-модель, а й як багатофункціональний інструмент досягнення соціальної стійкості. На відміну від наявних досліджень, результати інтегрують глобальний, регіональний і національний виміри, виявляючи типологію моделей та визначаючи перспективи їх адаптації для України.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати можуть бути використані при розробці державних і місцевих програм соціальної політики, спрямованих на підтримку вразливих груп, відновлення ринку праці та посилення соціальної інтеграції. Для України в умовах війни та повоєнної відбудови соціальне підприємництво здатне стати механізмом поєднання економічного відновлення з формуванням інклюзивного суспільства.

Ключові слова: громадянське суспільство, інклюзія, зайнятість, міжнародний досвід, соціальне підприємництво, соціальна політика, інституційна підтримка, повоєнна відбудова.

Prushkivska E.V., Prushkivskyi V.H., Bondarenko L.A.

SOCIAL ENTREPRENEURSHIP AS A SOCIAL POLICY TOOL: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND PROSPECTS FOR UKRAINE

Purpose. The purpose of the article is to clarify the role of social entrepreneurship as a tool of social policy in the international and national context.

Methodology of research. In the course of the research, a systematic and comparative analysis was used, which made it possible to consider social entrepreneurship as a component of social policy in the context of global and national transformations. A comparative analysis of regional models (EU, Southeast Asia, Latin America, Ukraine) was used to identify common and distinctive features of the inclusion of social enterprises in socio-political strategies. The empirical basis of the study consisted of reports from international organisations (UNDP, OECD, European Commission), national statistical materials and scientific research. Content analysis of regulatory and legal acts and strategic documents made it possible to assess the institutional environment in which social enterprises operate. The generalisation of the results obtained made it possible to identify the conceptual functions of social entrepreneurship in the current socio-economic conditions.

Findings. It has been established that in EU countries, social entrepreneurship is considered part of employment and inclusion policy, while in Southeast Asia, this type of entrepreneurship is focused on mobilising local communities and partnerships with international organisations. Latin America demonstrates the advantages of community models that combine innovation and the fight against poverty, but at the same time face political and economic instability. In Ukraine, social entrepreneurship is at the stage of institutional formation, but shows high potential for solving problems of employment, inclusion and social integration. Three conceptual functions of social entrepreneurship in the socio-economic strategies of countries have been identified: a tool for job creation, a mechanism for social inclusion, and a platform for partnership between the state, business and civil society.

Originality. The research results provide grounds for substantiating the relationship between social entrepreneurship and social policy, which allows it to be interpreted not only as an innovative business model, but also as a multifunctional tool for achieving social sustainability. Unlike existing studies, the results integrate global, regional and national dimensions, identifying a typology of models and determining the prospects for their adaptation in Ukraine.

Practical value. The results obtained can be used in the development of state and local social policy programmes aimed at supporting vulnerable groups, restoring the labour market and strengthening social integration. For Ukraine, in the context of war and post-war reconstruction, social entrepreneurship can become a mechanism for combining economic recovery with the formation of an inclusive society.

Key words: civil society, inclusion, employment, international experience, social entrepreneurship, social policy, institutional support, post-war reconstruction.

Дата надходження рукопису: 01.05.2025

Дата прийняття рукопису до друку: 30.05.2025

Дата публікації: 30.06.2025